

Son Üç Ayın Gündemi

Hürrem TULGA

Kıbrıs Yazıları

Gazetelerin belli bir devamlılığı olduğu halde dergilerin sayısız kere başarısız olduğu ülkede evet; yine de “dergi” diyenlerle bir yolculuk başlatmış bulunuyoruz. Bu yolculuğu başlatan bizler, dayanışmayla, paylaşımınla yolculuğu sürdürebileceğimize inanıyoruz.

Kavramlar içiçiliş ediliyor. Karşılıkları düşünülmediği gibi, işe geldiği gibi, nev-i şahsına münhasır amacın hasıl olması için kullanılıyor. Kelimenin tam anlamıyla “atıp tutma” var.

Burada “iktidar” olgusunu da gözden kaçırmamak, iktidara tutunmanın veya iktidar eğiliminin böyle bir sonuca yol açtığını da fark etmek durumundayız. O kadar ki, idealleri ve ilkeleri ile ömür törpüleyenlerin içine girdikleri iktidar ilişkileriyle tanınmaz duruma geldikleri görülüyor.

Şu veya bu nedenle bu tutum ve yaklaşım biçimlerinin geleceğe karşı bir sorumsuzluk olduğu, her şeyi o anla sınırladığı, bunun da dünyadaki bir başka insanla anlaşma imkânını ortadan kaldırdığı, bizi dünyadan kopardığı aşikârdır.

Çizginin noktalardan oluştuğu gibi dilin de zaman ve tarih içinde kavramlardan oluştuğunu söylemek herhalde gereksizdir. Dolayısıyla kişilere ve keyfe göre kavramları kullanma halinde ne tarih, ne de geçmiş kalır. Amacın veya iktidarın veya niyetin hasıl olması uğruna çığnmemiş bir şey kalmaz.

İtilmekte olduğumuz nokta budur aslında... Aşağıda pervasız bir sömürünün sürdüğü ancak bu sömürünün açıklanmasına, izahına imkân bırakmayan “sınırsız demokrasi...”

Ağzı olan konuşuyor..

Kavramların rast gele kullanımı, fetişizm; onları karşılıksız bıraktığı gibi dili de yok eder. Diyalog namına bir şey kalmaz. Bu durumda kültürün kuşaktan kuşağa devrini unutmak en iyisi olur. Nitekim modern olarak örnek gösterilen ülkelerde edebiyat büyük ölçüde paylaşılır olmaktan çıktı, çıkıyor.

Sürüklenerek geldiğimiz nokta herhangi bir kültürü, kültürel deneyimi devralamayacağımız gibi devredemeyeceğimiz bir yapısal oluşumdur.

Gündelik yaşamın tüm alanlarını kapsayan bu acımasız yarış ve yok edici tüketim ve rekabet; kültürel bir çaba olmadan ve ardından kültürel bir hegemonya kurulmadan aşılamayacak.

Her şeyden önce bir toplumsal varlık olan ve varlığını da topluma borçlu olan insan; bu varlığının bilincine dört elle sarılarak, yaratacağı bilinçle yarışmacı, terminatör yapıyı kırmaya çalışmalıdır.

Kıbrıs Yazıları işte bu ihtiyacın ürünüdür.

Kuzey Kıbrıs'ta Hikâye-i Modernizm

1950'li yıllarda Türk çarşısı yaratma girişimi (o zamanlar sopa ve zor yoluyla yapılıyordu) 1974'e kadar umutsuz bir çaba olarak kayda geçti. Çarşı (Türk mü Kıbrıslı Türk mü ya da başka bir şey mi üzerinde durulması gereken bir yandır) 1974'ten sonra çizilen sınırlarla birlikte yaratılabildi. Sınırlar yanında ganimete el koyma süreci birlikte yaşandı ve “bebek” doğabildi. Diğer modern ülkelerde olduğu gibi aslında! Sözü ettiğimiz gibi modern birikim, yağmadan başka bir şey değildi. Modern ülkelerde veri köle emeğinin yağmalan-

ması ve sömürgecilik, bizdeki tarihin bir tesadüfı olarak ganimet olmuştur.

Nedir ki Batı'ya göre geç kalmışlıktan dolayı çarşı üretime hiç evrilemedi. Yağmacı ganimeti yapısını hep korudu... Niteliği ticari kaldı diğer bir deyişle. 1980'li yıllarda ganimet gerilerken, kamunun şişirilmesi, "bavul turizmi" olarak reeksport olayı ile ticarileşme daha da tetiklenerek aslında yağmalama devam etti. Bazı kesimlerin ciddi ciddi ihya olmaları dışında tam bir toplumsal tahribata yol açan bu model, (Özal tarafından da önerilmişti) 2000'li yıllara kadar devlet zoru ile getirildi. En büyük müşteri ve kaynak devlet olduğu halde şimdi bunu yapan devlet bilindiği gibi ikiyüzlüce eleştiriliyor! Halbuki o da olmasa ne yaparlardı?

Bilinçli bir politika çerçevesinde ucuz işgücünün 1980'li yıllarla birlikte artan biçimde sermaye birikimi için kullanıldığı diğer bir gerçektir. Kamuoyunun gözünü boyamak açısından çıkarılmış pek çok yasaya rağmen hiçbir zaman yasaların hayata geçmesi için en küçük bir çaba harcanmamıştır.

Aynı şekilde üniversitelerin pazarın büyümesindeki rolünü kabul etmek gerekir. Sermaye birikimine katkı sağlamak üzere kuruldukları, eğitimin "sektör" olarak tanımlanmasından da bellidir zaten.

Kısaca ortaya koyduğumuz bu yapı uluslar arasılaşmış ekonomi ve işbölümüyle aslında uyuyor. Rol olarak, hizmet ve küçük işletmeleri yürütme işini yüklenmemizin istendiği sanırım anlaşılıyor.

Güney'deki yapı ile kıyas yapmamız durumunda oradaki ekonominin daha başarılı ve kurumlaşmış olarak uygulanır olması dışında yapısının farklı olmadığını biliyoruz.

Haliyle modern örnek ülkelere kıyasla katma değer üretmeyen bu küçük ekonomiler bu yapıdan geleceklerini yönlendirmede bir hayli zayıf ve krizlere karşı çok dayanıksız olabilmektedirler. Körfez savaşının Güney'de turizmi % 2 oranında gerilemesine yol açması ekonomiyi neredeyse krize sokmuştur. Bugün modern yapının bu geç kalmışlığı en çarpıcı biçimde kendini tüketim çılgınlığında göstermektedir.

Devlet kurumlarının lüzumsuzmuş gibi birinci derecede eleştiri konusu olmaları kurumlaşmamış-çarpık modern ilişkilerin ifadesi sayılmalıdır.

1974'e kadar neredeyse hakim ekonomik ilişki olarak kapalı ekonomiyi yaşarken, 30 yılda, (Avrupacılığı şimdilik tartışmamakla birlikte) ancak bu kadar Avrupalı (modern) olunur!

1974'ten sonra giderek artan modern ilişkilere rağmen sosyal güvenlik, sağlık ve eğitime kadar pek çok temel hakkın gerilemesinin tesadüfi bir yanı yok aslında.

Sermaye birikimi amaçlanırken, harcamalarla vakit geçirilmemeliydi!

Güney'le muhtemel bir anlaşmada ayakta kalabilmenin yolu olarak da görülmüştür sermaye birikimi.

Mesleki teknik eğitim, üretici güçlerin en önemli unsuru olan insan, bugün bu modelin bir sonucu olarak lüzumsuz görülmüş, harcanmıştır.

Göç edemeyenler devlete "kapağı atmış", geriye kalanlar ise Güney'le başlayan ilişkilerle birlikte fırsatı değerlendirerek Güney'de çalışma yolunu tercih etmişlerdir.

Statüko ve Öğretmenler

Referandum sürecinin ardından, çözülme süreci yaşanmaya başladı...

Rum Toplumu şu veya bu şekilde liderliğin manipülasyonu veya yapısal durumundan dolayı referandumda "hayır" demiştir. Bu Kıbrıs Türk toplumunda bekleme psikolojisi, hayal kırıklığı ve umutsuzluk olarak yaşanmış ve içine girilen toplumsallaşma süreci gerilemeye başlamıştır. 1999'dan başlayarak kenetlenen, birlik içinde ve birbirinin kaygısını taşıyarak hareket etmeye başlayan toplumsal kesimler, 2003 referandumunun ardından kendi taleplerini hem de birbirlerine rakip olacak derecede ciddi biçimde ileri sürmeye başladılar. Orta eğitim öğretmen grevi bu açıdan önemlidir. DAÜ-SEN, Vakıflar grev örnekleri de benzer özellikler taşımaktadırlar.

İki yıl boyunca ülkeyi yönetmek için yollara düşenler ayrılmaya başladılar yeniden. Eski statüko ya ve sendikal geleneğe dönmüş olmayı bir yerde tercih ettiler.

Toplumsallaşmanın ardından gelen bu ayrışma eğilimi aslında zihniyetin yerinde saydığını göstermesi açısından mutlaka değerlendirilmelidir.

Oysa ki Kıbrıs sorunu çözülmediği gibi yeni dönemle ve yeni bir süreçle karşı karşıya olduğumuz aşikardır. Kıbrıs sorununda “karşı unsurun” güvenini kazanmak en önemli açılımlardan biri olmayı bekliyor. Diğer yandan AB’ye nasıl entegre olacağımız, kendimizi yönetmek için atılması gereken adımlar, ekonomiden eğitim ve sağlığa kadar nasıl bir politika izleneceği üzerinde durmak, politikaları belirlemek sorumluluğunu taşımak yerine eski statükocu tarza sarılmak, kültürel ve siyasal canlanışın, ideolojinin her anlamıyla tartışılması ve yeniden belirlenmesi gerektiğini gösteriyor.

Eski statükoculukla gitmeyeceği gibi, yeni dönemi de eskisi ile mahkûm etmemeliyiz...

Yeni döneme uygun yeni açılımlar, yeniden toplumsallaşmak, yeniden birlikte hareket için şart görünüyor.

Paris

Modern dünya ve zihniyete örnek olarak kabul edilen ülkeler zaman zaman büyük patlamalar ve yoğunlaşmış krizler yaşamaya devam ediyorlar. Bilindiği gibi Paris benzeri bir patlama 1990’lı yılların başında Los Angeles’ta da yaşanmıştı.

Ve II. Dünya Savaşları, Almanya’da faşizm, günün konusu Irak, modern dünyanın bünyesel açmazlarını gösteriyor. İyi veya kötü yönetimlerle izahı olmayan sorunlara sahipler.

Yazı girişinde de vurguladığımız gibi, toplumların üretim süreçlerine yabancılaştırılmaları, karar süreçlerinden dışlanmaları, toplumsal varlık olma bilincini yitirmeleri artan biçimde öfkeyi ve şiddeti beraberinde getiriyor.

Açıkçası yabancılaşma ve şiddet, doğru orantılı bir biçimde tüm açıklığı ile azınlıklarda ve yoksullarda görüldüğü halde, yöneten ve egemen elitler dışında kalan tüm toplumsal kesimler için de geçerliliğini korumakta, daha da ötesi yapısal bir sorun olarak değerlendirilmeyi gerektirmektedir.

Özker Özgür Şansı!

Özker Özgür hasta yatağında yeniden “değere” bindi. Gerek Rum, gerek Türk toplumunda yeniden hatırlandı.

Değeri de hak ediyor.

Tartışmak istediğimiz AKEL’in “madalya” konusundaki hamlesiyle başlayan süreçte faydacı tutumun getirdiği sıkıntılar. Ölümünden hemen sonra AKEL için kahramanlar listesine gireceğinin Hristofyas’ın demeci ile açıklanması bu faydacılığı gösteriyor açıkçası.

Kıbrıs Türk Toplumunun bağrında yetişen bir liderin, ortak bir pratiğin ürünü olmayan bir kişinin “ötekinin” tarihine “kahraman” olarak yazılmış olması açıkçası hoş olmadı.

Onun, asıl layık olduğu toplumunda gerçek anlamını bulması için psikolojik duvar oluşturdu.

Keşke, Rum toplumu içerisinde K.T. Toplumunu için de bir kahraman olabilse ve ortak tarihe miras olarak geçebilseydi. Bu yeni dönemde ihtiyacımız bu olduğu halde, ortak bir pratik yaşanmadıkça bunun henüz erken olduğunu söylemek zorundayız.

Hocamızın geçmişi acılarla doluydu. Belli ki ölümünden sonra da toplumları içeren ortak bir pratik yaşanmadıkça bu acılar yaşanmaya devam edecek.

AKEL ve Sol

Periferi veya çevre ülkeler gibi, sol için de periferiden veya çevre soldan söz etmek mümkün...

Merkeze göre konum almış çevre ülkeler gibi sol da merkeze göre konumlanmış.

Bu, çevre ülkelerdeki solun en büyük sıkıntısını oluşturuyor. Argümanlar yıllarca merkezden seçilmiş... Orda üretilen, genel geçer sayılmış her yerde.

Komintern deneyimi de diyebiliriz bu döneme...

Rusya’daki devrimle birlikte bu süreç Sovyet merkezli olmaya başladı...

SB (Sovyetler Birliği) Komünist Partisi’nin aldığı kararlar geriye kalanlara dikte edilmeye başladı.

Bu süreçte Enternasyonal dağıtılarak, SBKP’nin (Sovyetler Birliği Komünist Partisi’nin) her şeyi ile tek egemen olduğu kominform sistemine geçildi. Başlarda ayrılık Avrupa Sol’undan geldi... Rosa Luxemburg, Gramsci ilkler olarak bilinen tartışmalarla itirazlarını ortaya koydular...

Tabii bu yapılanma şeklinin bedeli de yüksek oldu... Almanya, İtalya, İspanya’da faşizm, bu tarz ilişkinin, sıkıntının yarattığı sonuç ve ürün oldu.

Sovyetlerin her şeyden önce kendini korumak istemiş olması ve dünya ülkelerinden önce kendi

çıkarlarını “yüce” olarak kabul etmesi, yani “milliyetçiliği” ağır bedeller ödenmesini getirdi. SBKP tüm dünyadaki sol hareketler adına aldığı kararları “II Enternasyonalizm” maskesi altında aldığı halde, belirleyici ideolojinin milliyetçilik olduğu açık bir biçimde ortaya çıktı.

KKP/AKEL böylesi bir dönemin partisidir. SBKP'nin tüm ağırlığının yaşandığı bir dönemde kuruldu ve belirlendi. Kavram ve politikalar orada neyse burada da o oldu. Yörünge partisi... Bu yapı SB ile kurulan ikili ilişkilerle iyice kökleşti. Ekonomik katkı ve ilişkilerle parti bünyesine kadro sağlanırken, Sovyetler Birliği üniversitelerinde okutulan öğrenciler sayesinde eğitilmiş kadrolara sahip olundu. En önemlisi, Kıbrıs'taki genel sosyo ekonomik yapı içerisinde gözardı edilemeyecek bir güç oldu.

SBKP ve AKEL arasında kurulan bu ilişki bağımsız hareket etme olanağını neredeyse silip süpürdü ve bir halkın iradesine ipotek konmuş oldu.

Ekonomik ve ticari ilişkilerin Sovyetler Birliği nüfuzunu Kıbrıs'a -Akdeniz'e- yaymak için özellikle Kıbrıs Cumhuriyeti ile de kurulduğu unutulmamalıdır. Bu sayede geniş bir orta sınıfın yaratılmasında SSCB'nin katkısını gözardı etmemek gerekir.

Dolayısıyla AKEL'i tanımlarken geniş bir orta sınıfa dayalı dünyadaki ender partilerden biri olarak orta sınıfların kültür ve eylemlerinin dışına çıkamayacağı da bilinmelidir.

Bu durumda AKEL yalnız SBKP'den değil, Güney'deki iktidar güçlerinden de bağımsız hareket etme olanağına sahip değildir.

Enosis, Makarios ve Kiprianu ile başlayan ittifakların en son Papadopoulos'a kadar devam etmiş olması bağımsız hareket etme olanağının hemen hemen hiç olmadığını gösteriyor. Referandumda da benzer nedenlerden dolayı iktidar güçleri ile birlikte hareket etme durumunda kalındı.

AKEL'in Kıbrıslı Türklerle ilişkileri, Sovyetler Birliği'nin geriye kalan ülkelerle kurduğu ilişkilere benziyor. Çoğunluk ve güç ilişkilerini kullanarak tabiyet ilişkisi yaratmak isteniyor. Dünden bugüne taşınan kültür kendisi de iktidar olduğundan, diğer iktidar güçlerinin kültür ve ilişkileriyle benzerlik arz ediyor.

“Tek halkın” üzerinde durmaya devam etmesi bu yapısını ve sahip olduğu kültürü gizleme isteğinin

den başka birşey değildir. Çoğunluğu oluşturanların kararlarda belirleyici olmasını arzuladığından tek halk vurgusunda ısrarını koruyacağı da anlaşılıyor.

Oysa ki birleşmenin yolu olarak, çoğunlukta ve güçlü olan toplumların sayıca daha az ve güçsüz toplumların etnik varlığını ve ayrılma hakkını sonuna kadar öne çıkarması gerekir.

Milliyetçilik sadece burada görülüyor. Tek halk tanımlamasında olduğu gibi Kıbrıs sorununun tanımlanmasında da kendini gösteriyor. 24 Kasım tarihli son kongrede (20. Kongre) Hristofyas, Kıbrıs sorununu, “işgal, yabancı müdahaleler ve Kıbrıs halkının bütünüyle insan haklarının çiğnenmesi” olarak gösteriyor.

Anlayacağımız neredeyse komünist iddianın altında sorumluluğun tümü dışarıya havale! 3. dünya milliyetçiliği de denilebilir. Kendileri neredeyse sınıfsız, imtiyazsız bir kitle olarak anlaşılacak durumundadır.

Ulusal konseyin varlığını korumaya devam etmesi, Papadopoulos gibi EOKA'cılarla geçmişte de görüldüğü gibi kurulan stratejik ittifaklar bu yaklaşımlarla destekleniyor.

İç hesaplaşma ve özeleştirme barış için olmazsa olmaz bir noktaya geldiği halde, AKEL'in taşıdığı bu yaklaşımlar nedeniyle hep erteleniyor. Olabilirliği ise AKEL içi bir hesaplaşmayla mümkün görünüyor.

Lokmacı'nın Düşündürdükleri

Lokmacı, nam-ı diğer Ledra Kapısı, tam bir kriz unsuru oldu. Zaafiyetler, açmazlar, sıkın tılar patır patır önümüze düştü.

Referandumdan sonraki dönemde, hiçbirşey yapmadan işi gücü çözümden söz etmek olan çevreler Lokmacı krizi ile birlikte bu söylemlerden vazgeçtiler. Lokmacı gibi somut girişimlerde anlaşamayanların çözüm yapamayacağını en azından anlamaya başladılar.

Yani bundan böyle bu tür ve benzer girişimlerde “çözümün yerini tutmaz” demeyecekler herhalde...

Tersine çözüm için bu ve benzer girişimlerin başanlı olması için dört elle çalışacaklar!

Bu olumlu yanı...

Diğer yan tam anlamıyla endişe verici. İlk kez toplumlar neredeyse karşı karşıya geldiler. Toplumlara-

rası ilişkilere hizmet etmesi için yıkılan bir duvar, yanlış ve yersiz yaklaşımlardan dolayı neredeyse en büyük güvensizlik kaynağı olup çıkıverdi.

Yalnız Papadopoulos yönetiminde değil, halkta da bir kemikleşme ve bloklaşma yarattı.

Neden mi? Toplumların geçmişlerinden dolayı bilinçaltılarında muazzam bir güven sorunu vardı. O nedenle bu zamanda tüm saçmalığına rağmen, köprünün altından asker geçecek olması tepkinin oluşması için yeterliydi. Böylece bugüne kadar Papadopoulos'u eleştirenler bu tutumlarını sorgulamaya başladılar.

Kıbrıs Türk Toplumunu açısından ise hayal kırıklığı yaşandı. Köprü olayı beklenmediği gibi hükümetin de böyle bir yöntemi kullanmaya yelteneceği hiç ama hiç umulmamıştı.

Tam da toplumlararası ilişkileri geliştirmek için tüm yolların deneneceği bir zamanda bu karar alındı!

Diğer yandan halkın beklentileri bu kadar pervasız bir biçimde görmezlikten gelindiyse, halktan kopuşa bu kadar kısa sürede başlanmışsa vay halimize.

İşimiz hiç azalmayacak demektir!